

מנע"ל ברז"ל — להלן יובאו מימרות בענינים אלו].

אמר רבי אלעזר: גדולה תפלה, יותר לב-ב ממעשים טובים בלא תפלה, (24) שהרי אין לך גדול כמעשים טובים יותר ממשא רבינו, ואף על פי כן, לא נענה מחמת מעשיו הטובים לבד, אלא בתפלה.

שנאמר [דברים ג כו] "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", לבקש להכנס לארץ, ורק מילא את בקשתו לראות את הארץ, שהרי סמיך ליה "עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה

מנלן המקור לסדר זה? — ממשא. דכתיב [דברים ג כג] "ואתחנן אל ה' בעת ההיא", וכתיב לפני כן, "ה' אלהים אתה החלית להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה, אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכנבורותיך". הרי שקודם סידר משה את שבחי הקדוש ברוך הוא, ורק אחר כך בקש על עצמו, (22) ובקשתו מובאת בפסוק דכתיב בתריה "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן, ההר הטוב הזה והלבנון". (23)

[סימן מעשי"ם צדק"ה קרב"ן כה"ן תעני"ת

בקשתו תלויה בג' דברים: א. אם מבקש מאדם שחייב לו גמול. ב. אם ביכולתו למלאות מבושו. ג. אם יש עוד אדם שיוכל למלאות בקשתו. ועל כך הקדים משה, וממנו למדו להקדים ולומר בג' ברכות ראשונות, א. שה' נותן הכל במדת חסדו, כאדון הנותן לעבדו. ב. גבורתו ללא גבול ויכול למלאות כל בקשה. ג. "מי אל בשמים" וכן האל הקדוש שכל המלאכים מודים שכל כוחם ממנו, ובודאי אין מי שיכול למלאות מבוקשו מבלעדי השי"ת, וראה בית אלוהים [תפלה ב].

24. כך פירשו תוס' [ד"ה גדולה], ותמוה שהרי פשיטא שתפלה עם מעשים טובים עדיפים ממעשים טובים בלבד [ובשו"ת מהרשד"ם או"ח ל נקט שתוס' גרסו גדולה תפלה ממעשים טובים, ולא גרסו "יותר"]. ואכן המהרש"א נקט שהדברים כפשוטם, ותפלה בפני עצמה עדיפה ממעשים טובים, שהרי משה תלה שנענה בזכות תפלתו, ולא במעשיו הטובים.

והפני יהושע כתב שאין הנידון לענין שכר, כי מצות התפלה אינה יותר מכל מצוה אחרת, [וביותר למ"ד שחיוב תפלה רק מדרבנן], אלא לענין לבטל גזר דין, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואילו בתפלה יכול לבקש מתנת חנינם.

לעיל [כט הערה 52] שביררנו איך כתב החינוך [תלג] שלדעת הרמב"ם בתפלה קצרה יוצא ידי חובת תפלה, אף שבנוסחה לא הוזכר שבח כלל.

22. בפמ"ג [פתיחה לסי' מו] ואור שמח [תפלה א ב] כתבו שלדעת הרמב"ם [שם] שיש שני חיובים בתפלה, שבח ובקשה, צריך גם לסיים בשבח, והמהר"ם שיק [מצוות תמידיות] כתב שדי לסיים בשבח ואין חובה דוקא לפתוח בו.

23. הטור [נא] נקט מאמר זה לגבי הקדמת פסוקי דזמרה לפני התפלה, אך רש"י [ע"ז ז ב] ביאר שכוונת רב שמלאי שלא ישאל צרכיו בג' ראשונות, [וראה אור זרוע קד, מעדני יו"ט ג]. וכן הוכיח הפני יהושע מדרשת הפסוק כי "גדלך" היא כעין ברכת "מגן אברהם", כי "גדולה" היא החסד והיא מדת אברהם. ו"ידך החזקה" היא מדת גבורה, וכנגד ברכת "אתה גבור", "ומי אל בשמים ובארץ" כנגד האל הקדוש.

וכבר ביאר הרשב"א שצריך להקדים ג' ברכות אלו, כדי להודיע שמכיר בכך שמילוי בקשתו תלוי ברצון השי"ת, כי המבקש מאדם